

Kommunuvalgini.

Hvør leingi skal stórmanna-valdið ráða?

Nú standa valg fyri durum. Sónarstýrir skulu veljast kring Føroya land uttan í Havn.

Spurningur til hesi valg er tann sami sum til lótings- og fólkatingsvalg: Skal konservatismen, afturhaldið, verjanin av stórmannalívsins framvegis koma at sita í hásetinum ella orka fiskimaðurin og arbeiðarin at skúgva stórmannalívgararnar burtur?

Hesin spurningur er á mongum stórrum plássum meiri brennandi til tað fyrstalandandi valg enn á nokrum sinni áður.

Kommunnar víðurskipti eru einum persónliga næst inni á lívinum. Eins egnu víðurskipti nevast beinleiðis og skjótt av, hvussu stýrt verður í kommununi.

Hví eigist strondin, oll tey høgligu og virðismiklu plássini av privatum múgvandi monnum, og hví situr hitt almenna, kommunan, sum á berum uttan at eiga, sum ein sigur, fótin fastan? Svárið finst við at kanna eftir, hvørjir ið hava rátt í sóknarstýrum.

Hví er so illa vorðið við vegum okkara innanbýggja? Hví eru peningaviðurskiptini í eini flokju? Man tað vera tí, at teir, ið ráðini eiga, hava tikið so djúpt í peningapungin, sum teir skylda samfelaginum, teirri stóri fjøldini, sum hevur borið teir uppi?

Málini eru mong, ið skulu handfarast og avgerast í einum sóknarstýri.

Skattaálikningin er eitt hitt mest umráðandi, hovuðsstaðulin og kraftin í sóknini. Hvussu nógv hevur tað ikki at týða fyri hin minna manninn annaðhvørt skattalógin verður nýtt demokratiskt ella ódemokratiskt. Tað kann týða í túsundum fyri hin múgvandi og í hundradum fyri tann minninta. Ein og hvør hevur ásaðnað hetta. Vanliga hevur hin múgvandi verið fróur, gníggja sær í hendurnar av gleði yvir at vera sloppin so lætt, meðan hin minninta hevur suffað og harmast í avnakt sín.

Skulamá, upplýsingarmál. Men hvussu er vorðið? Hvussu nógv restar ikki í at fáa eina gjøgnumfórð demokratiska skipan!

ÚR SUÐUROY

Tey gomlu, tey sjúku og hjálpalessu, tey fadóir- og móðurleysu — hvussu hava tey tað? Hvat er gjørt fyri tey? Hygg teg um — og tú sært svarið.

Arbeidsloysi, ið er vorðið kroniskt í Føroyum — hvat hava sóknarstýrin gjørt her? Si svarini til lótingsins fyrspurning um arbeidsloysislógin — eitt at kalla samfellt nei! Og lótingið legði fegin málið í „hi“ o. s. fr., o. s. fr.

Afturhald, hitt dapraða dökka afturhald á tingi, í sóknarstýrum og afturhaldsins umbod á Danatingi — hvussu skal skilið vera hjá tí minna manninum?

Men skal hetta vara við? Skal hin múgvandi æviga sita við veldi?

Viðvíkjandi sóknarstýrum sær svart út.

Afturhaldstýrið í landinum hevur við tí galdandi valglóg givið tí múgvandi, peningamanninum, ein so veldigan og avgerandi framhjárætt at koma til stýrið. Valrætturin er, bert segt, við bondskum hondum rændur, tikið, frá tí minna manninum. Hann, ið ikki hevur gildið árs-skatt sín rættstundis, sleppur ikki at velja.

Hetta er sannleikin. Ein beiskur sannleiki. Hin múgvandi kann saktans — hann hevur peningin til reiðar at loysa út sín rætt. Óðrvisi er við arbeiðinum og fiskimanninum. Teir megu við harmi lúta undir stórmannakoyrlinum, ið setur teir frá valgborðinum. Hóast teir eru teir nógvu, verða teir við undirlutan. Hinir færnu, hin múgvandi flokkurin, verður vegna peningavald silt við yvir-lutan.

Var tað so, at tapið av valgrættinum var ein kvittun fyri skattæfistøðuna, kundi ein funnið eitt sindur av hopi í tí. Men so er ikki. Skatturin skal gjaldast, um ikki annað, so við panting í húsi og heimi.

At gjalda ein skatt eftir forimuni er einki at siga tí, bert teir, ið ráðini hava, bera skatt eftir evnum. — Men tá ið stórmanna interessurnar eru ráðandi, vita vit, at toppurin, teir ið nú hava buktina og báðar endarnar,

ikki koma at bera ta tyngstu byrðuna. Okkum kunnugt verður nógvastaðni álíknað soleiðis, at lagt verður á ta breiðu fjøldina so nógv, ið hildið verður moguligt at pressa úr henni. Teir stóru taka so og byta tann eftirverandi lættara partin snámillum sum best.

Vit spyrja aftur: skal hetta vara við?

Hvør arbeiðari og fiskimaður, ið á nakran hátt kann, royndi at rinda skattin rættstundis og farið so til valgborðið og verið rætt tykkara og starvfelaga tykkara. Tað er einasti vegurin úr trældóminum.

Hann kagar úr skotinum.

Huldumanna lótir eru loynir. Forvitni er eitt aðalkenni — sum nú t. d. í Føroyatíðindi, har ein teirra stingur hendi kagandi út úr skotinum, á sprenging eftir at vita, hvat teir triggir javnaðarmennin vildu í Danmark.

Snoobbutur og sleikjandi, sum alt tað slagid er, liðir hann av eini vissari sjúku. Hann snarar sær grónur av . . . , at tað ikki var hann, ið var boðin niður til at veitsla við Stauning.

At hann gítur hetta vera orðind er eyðvitað. Hvussu kann snoobburin við knappholsskríð-annuð? Eftir hansara skaplyndi var tað givið sum tað at 2 og 2 eru 4. At krúpa og snúgva sær fyri yvirvaldinum er hansara náttúra. Ein ministari, statsministari enn! At sloppið at sitið og „gnubbað“ sær at honum, tá hin gamli, tað hevði verið rokan á gulanum — sjálvt um hann so er javnaðarmaður. Ministari er nú ministari! —

— Á, ja, so er sinnið og skinn-ið á tí mentunnarleysa snoobslagnum. Men ólukkuðið berini hingu ov høgt — og so vóru tey stúr. Snoobburin aftan fyri burðabak ger eitt illnærsgleps at ministararum og javnaðarmonnum: 60.000 kr. geva socialistarnir teirra foraru, ið tekur ímóti við báðum hondum í hesum tíðum, tað so mong svong ganga, fræsir hann, hóast hann veit, at tað

ikki bert vóru partamenninir, men menn úr øllum klassum, ið heidraðu Stauning við hesi gávu. Hann veit eisini at Stauning mælti frá at samla gávur til hansara, men fekk til svar at fólkið fór at hava loyvi at takka á tann hátt, tað sýntist vera best. Tað kann heldur ikki vera ókunnugt hvussu Stauning hevur tælað hesum peningi at koma samfelaginum til góða aftaná deyða sín. Huldumanna-snoobburin veit alt hetta, men sum kunnugt: revurin segði, at berini vóru stúr, tá ið hann ikki rakk teimum.

Hvat ið teir triggir javnaðarmennin vildu í Danmark unna vit Føroyatíðindis huldumanni at gita seg gulan og grónan um.

Tað er annars forvituligt at bíta merki í tann átrúna hann hevur á ta ávirkan, tað kann hava, at bert triggir javnaðarmenn fara eina stokkuta lotu út úr landinum.

Vit vilja ikki ávanna grundirnar til henda átrúna.

Á Føroya lótingi 1933.

Rannsóknarferð til Eysturgrønlands.

Johs. O. Joensen greiddi frá, at vinnuvevndin hevði arbeitt við málinum síðani síðstu lótingssetu. Nevndin hevði haft samráðingar við reiðara-, skipara- og fiskimannafelögin, men hevði ónga greiða stóðu kunna fingið frá felögunum. Nevndin kundi tí ikki siga, hvat ið felögin ynskti hesum máli viðvíkjandi.

J. Patursson talaði um fiskilíkindini við Eysturgrønland. Hann upplýsti millum annað, at danski vísdamaðurin Johs. Smith sáli hevði sagt honum, at ein partur av fiskinum á Suðurlandinum í Íslandi ferðaðist til Eysturgrønlands. Fiskurin tókist ikki at vera so nógvur við Eysturíslands og Vesturgrønland sum áður. Tað ráddi tí um at kanna líkindini við Eyst-

urgrønland, har Onglendingar og Norðmenn nú veidda væl. Talarin segði, at mangir Føroyingar høvdu aftrað seg við at fara til Eysturgrønlands, av tí at teir hildu seg ikki hava loyvi at sigla innanskers. Hetta loyvi mátti tí fáast. Tað vildi verið tokt hjá okkara fiskimonnum at farið nakað tíðliga av Vesturgrønlandi til syðra partin av Eysturgrønlandi og soleiðis sloppið frá at siglt um Hvarvið, tá ið ringt veður var. Teir kundu ligið við Eysturgrønland og biðað eftir góðum veðri. Í Suðureysturgrønlandi var ísfrítt frá miðjum juni til byrjan av novemburi. Har var gott at liggja í læ.

A. Samuelsen rættaði Patursson og segði, at vit høvdu loyvi at sigla ígjøgnum Prins Kristians Stræde til Eysturgrønland. Patursson hevði sjálvur spurt og fingið svarað, at Føroyingar vælu kundu sigla har. Norðmenn høvdu siglt ígjøgnum hetta stræti í nógv ár. Hann undraðist á, at menninir, ið høvdu reist hetta spursmálið, ikki enn høvdu nakran plán viðvíkjandi, hvussu rannsóknarferðin skuldi skipast. Hann skildi tað væl kortini. Tað var ikki ímillum skipararnar málið, tankin, var reistur, men hjá sjálvsýrismonnum í „forbendisli“ við „bestemt“ politisk forhold.

Johan Danielsen upplýsti sum limur í millumtinganevndini, at formaðurin í skiparafelögunum hevði verið á fundi við nevndini, men hevði einki uppskot og segði seg einki at vita, hvussu tællanin var.

P. M. Dam helt tað vera ilt hjá tinginum at taka stóðu til spurningin. Ein kundi vænta, at tingið í ár fekk at vita, hvat ið teir, ið beinleiðis fingust við vinnulívið, vildu. Men tað var ikki so. Organisatiónin høvdu ónga stóðu tikið. Summar søgdu seg ikki at hava haft tíð til at viðgerða málinum. Tíðskur kundi var ringur at skilja. Fiskiskapurin við Eysturgrønland mátti sum alt, ið viðvíkti sjónum, haft athuga hjó teim ymsu fiskararorganisatiónum. Ein kundi varla hugsa annað. Men hví liggur málið tá so ógreitt, so leyst? Nevndin sjálf hevði gjørt skyldu sína. Maður mátti spyrja, um politikkur var uppi í. Talarin segði seg ofta áður at hava mælt til at halda partapolitikk uttanfyri Grønlandsmálið. Hetta stóra mál var kanska hitt einasta mál, sum í sær sjálvum

HINI FØROYSKU KOLINI

(Fortsat).

Det betalte sig paa det Tidspunkt slet ikke at tænke paa Færøerne som Kulminer.

Men saa kom Verdenskrigen, og Kullene steg til det 10—20 dobbelte af deres oprindelige Pris. I Nodens Time forsøgte den danske Stat da at bryde lidt paa Færøerne og valgte naturligvis det Sted, der ikke var bortconcessioneret til Fransk-mændene, og brød paa Præstefjeldet 10—12000 Tons, der selvfølgelig er for intet at regne.

Imidlertid behøver man ikke at have megen Fantasi for at indse, at det vilde have været af umaadelig Betydning for Danmark, om man under Verdenskrigen havde været i Besiddelse af en ordentlig Mine-

drift paa Færøerne. — Man vilde i saa Fald kunne have sparet Landet for Tabet af mange Sømandsliv og mange Millioner Kroner. —

Da Krigen var forbi, opgav man de paabegyndte Anlæg paa Færøerne og Sandheden i Ære, var de heller ikke egnede til at fortsættes. — Man havde slet ikke arbejdet efter nogen rationel Plan. Der var ingen her hjemme, der kendte til Mine-drift, og Resultatet af Forsøget havde nærmest været dyre og daarligt Kul — et Resultat, der ikke kunde opmuntre til Fortsættelse af Virksomheden.

Men i Dag, da den verdens-økonomiske Krise er haardere end nogen Sinde, er Kullejerne paa Sydero endnu mere aktuelle

for Danmark end under Verdenskrigen. Lande som Holland, Spanien og Italien, der altid har importeret Millioner af Tons Kul, forsøger i Øjeblikket selv af bedste Evne at skraibe i Jorden for at se, om der under Overfladen skulde findes noget brændbart, og selv om deres Resultater ikke er overvældende, skaffer de dog paa den Maade Arbejde til en Masse af deres Samfundsmedlemmer. — Nord-mændene graver Kul paa Spitsbergen, og i Fjor udvandt de, i de faa Maaneder man kan arbejde paa disse nordlige Bredder, 275000 Tons eller 10—15% af Landets samlede Kulforbrug.

Vi har vel paa Færøerne hen imod 100 Millioner Tons let tilgængelig Kul, der kan brydes hele Aaret rundt og kan dække hele vort Kulforbrug i 25—30 Aar.

Dette Forhold har indviede kendt i mange Aar, medens den store Befolkning ikke har anet noget derom. — Man har end ikke gjort sig den Ulejlighed at undersøge Forholdene til Bunds og kender ikke den Dag i Dag alle Kullenes Muligheder. Vi har stadig væk kun de Kort og Opmaalinger, som Fransk-mændene lod udarbejde, at gaa efter, og selv om der ikke er nogen direkte Grund til at tvivle paa disse, burde man dog ikke desto mindre underkaste dem en Kontrol.

Naturligvis vilde en saadan Kontrol koste Penge, men i disse Tider kan man ikke med god Samvittighed lade en Chance som de færreste Kul ligge unyttet hen. Vi maa løbe ny Tun-neler paa 15—20 Meter ind i Lagene og faa repræsentative Profiler af Kulformationen frem

flere Steder, end Fransk-mændene har gjort, og Kullene, der graves, maa analyseres efter moderne Metoder, saa man for Alvor kan forstaa, om de er bedst egnede til direkte Brændsel, Ekspert, Benzin eller Oliefabrikation. —

Jeg har personlig analyseret Prover af Kul, taget dybt inde i Præstefjeldet, og Prover, jeg selv har klatret omkring og fundet tilfældigt; og der er selvfølgelig Forskel paa Kullene taget i Yderkanterne, hvor de har været udsat for Luftens Paavirkning, og paa dem, der er taget dybere inde; de sidste er som Regel altid de bedste. —

Det kan maaske indvendes, at de analyserede Kulprover ikke fuldt ud repræsenterer Gennemsnitsværdier, men Pro-verne oplyser os om Kullenes Art med tilstrækkelig stor Nøj-